

בס"ד י"ד כסלו, התש"ע

בית הדין לממונות, איתמר

תיק מס' 026, תש"ע

קושי לא צפוי לקבלן

פסק דין מנומק

תאריך הגשת התביעה: אור ל"י מרחשוון, התש"ע

ע"י התובע: נ.ב.

נגד הנתבע: ל.ג.

הרכב בית הדין: הרב נתן חי – אב"ד, הרב עמיחי כנרתי, הרב רועי הכהן זק.

העובדות בקיצור

התובע הנו קבלן עבודות עפר והנתבע הנו קבלן בניין. הצדדים הנם ידידים ולעיתים עובדים יחד, כשהתובע מספק שירותי עבודות עפר לנתבע.

בחודש תמוז התשס"ט קבל הנתבע על עצמו ביצוע של עבודת בניית מרתף. לפני הגשת הצעת המחיר לעבודה, התייעץ הנתבע עם התובע וקבל ממנו הצעת מחיר לביצוע עבודות העפר.

הצדדים סיכמו כי התובע יהיה קבלן משנה וניהלו משא ומתן לגבי גובה התשלום. התובע דרש 30,000 ₪ כתשלום עקרוני, אך עם מקדמי ביטחון, כלומר שאם העבודה תהיה קשה מהממוצע יקבל התובע 35,000 ₪ ואם היא תהיה קלה מהממוצע יקבל התובע 25,000 ₪. הנתבע הציע כי התובע יקבל 25,000 ₪ כתשלום קבוע, ללא מקדמי ביטחון.

הצדדים הסכימו על תשלום של 28,000 ₪, אך לא קיבעו במפורש את נושא מקדמי הביטחון, לא כעמדת התובע ולא כעמדת הנתבע. הצדדים אף לא כתבו חוזה מסודר.

התובע התחיל בביצוע עבודות העפר ומיד בתחילת החפירות התגלה לו כי בשטח המיועד לביצוע העבודה קיימת קורת בטון אופקית. עובדה זו לא היה ידועה לצדדים לפני כן.

פקח הבניה, בהתאם להוראות המהנדס האחראי, אסר על התובע לפגוע בקורת הבטון, והתובע נאלץ לחפור בתוך המרווח שנותר.

בשל האמור, התארכה עבודת התובע הרבה מעבר למצופה, דרשה כלי עבודה נוספים, וחלק מכלי העבודה של התובע ניזוקו.

התובע רצה לעזוב את העבודה כולה, אך בפועל המשיך בביצוע העבודה. התובע בקש מהנתבע כי יוסיף לו פיצוי על העבודה הבלתי צפויה, והנתבע השיב כי אם ירוויח היטב מעבודתו יפצה את התובע על האמור.

בתום עבודתו של התובע בקש התובע מהנתבע כי ישלם לו 35,000 ₪ על העבודה ועוד 5,000 ₪ על הנזק שנגרם לכלי העבודה שלו. הנתבע טען כי לתובע מגיע תשלום של 28,000 ₪ בלבד.

טענות התובע

התובע טוען כי קבל על עצמו את עבודות העפר בשטח על בסיס דרישתו למקדמי ביטחון, כאמור. מכיוון שהעבודה היתה קשה בהרבה מהצפוי, זכאי הוא לתשלום על כך.

1. יתר על כן, טוען התובע כי הסכום של 35,000 ₪ נקבע בתוך מתחם האפשרויות הרגיל, כמשקף תשלום בגין עבודה קשה מהממוצע, אך בגדר הרגיל, כגון חפירה בשטח סלעי. לעומת זאת, גילוי קורת הבטון הייתה הפתעה גמורה ובלתי צפויה לחלוטין, החורגת בעליל מהמציאות הרגילה בעבודות אותן מבצע התובע, והקושי במציאות זו עולה בהרבה על כל מה ששיערו הצדדים.
2. בפועל, טוען התובע כי ביצע בשטח עבודה בשווי של כ- 70,000 ₪, לרבות תשלומים ששילם עבור כלי עבודה חיצוניים שהביא בסך 30,000 ₪, אלא שהוא תובע רק את התשלום שסוכם על עבודה קשה (35,000 ₪) ואת הנזק הממשי שנגרם לזחלים של כלי העבודה (5,000 ₪).
3. לפיכך, תבע התובע כי הנתבע ישלם לו סך של 40,000 ש"ח. אולם, בפועל ויתר התובע על 5,000 ₪ והוא תובע למעשה 35,000 ₪.

טענות הנתבע

הנתבע טוען כי סוכם על תשלום קבוע של 28,000 ₪ בלבד, ללא סטיות ושנויים, כמקובל בעבודות קבלניות. יתר על כן, טוען הנתבע כי הקושי בעבודת התובע לא חרג באופן מהותי ממתחם הסבירות והרגילות של עבודות מסוג זה. לפיכך, טוען הנתבע כי עליו לשלם לתובע סך של 28,000 ₪.

השאלות לדיון

1. אם קורת הבטון המוטמנת היא בגדר אונס שאינו שכיח?
2. אם מתקבלת טענת הקבלן לתוספת עבור קושי שלא נצפה מראש?

אם קורת הבטון המוטמנת היא בגדר אונס שאינו שכיח?

לפי התיאור העובדתי שהובא לפני בית הדין, קורת הבטון האופקית שגרמה לעיכוב וקושי בעבודות העפר, היתה טמונה בתחתית המבנה ונעשתה כנראה לחיגור וחיזוק יסודות הבנין בעת שנבנה. אמנם בתכניות הבניה שהוגשו לקבלן הראשי וכן לקבלן המשנה לא צוינה עובדה זו, ורק לאחר שנחשפה קורה זו הודיע פקח הבניה לקבלן העפר שישאירנה במקומה כדי לא לזעזע את יסודות הבנין וכפי הוראת המהנדס.

בית הדין ערך בירור אצל אנשי מקצוע בתחום הבניה, ומסקנתו היא שבהסכם לביצוע עבודות עפר וחציבה תמיד נלקח בחשבון שיתכנו קשיים בלתי צפויים כמו סלעים מאסיביים או טעות בהערכת כמות עפר שצריך לפנות. ברם המצאות קורת בטון הטמונה בקרקע, בלי הודעה מראש, היא דבר החורג בעליל מטווח האפשרויות הסביר הנדרש מקבלן עפר ודינה כאונס שאינו שכיח.

אם מתקבלת טענת הקבלן לתוספת עבור קושי שלא נצפה מראש?

אם יש עבודה שידועה מראש מה היא כוללת, והיתה הסכמה על מחיר מסוים, אך לאחר ביצוע העבודה דורש העובד שכר יותר גבוה כי טעה בהערכת המחיר והעבודה דרשה זמן ארוך יותר מכפי שצפה, בכל זאת טענתו אינה מתקבלת כי נתוני העבודה היו ידועים לו והוא זה שלא העריך נכונה את יכלתו או את הזמן הדרוש לביצועה. לכן אין מקום לטענת אונאה כי הצדדים מחלו מראש זה לזה על הפסד או ריווח שיתבררו בעתיד. [פתחי חושן שכירות ה,א הערה ב']

ברם אם יתברר שהעובד לא טעה בהערכת המחיר אלא בהערכת המציאות כגון שנתגלה קושי לא שגרתי ולא צפוי במהלך העבודה תתקבל טענתו ומגיעה לו תוספת שכר בהתאם לקושי הבלתי צפוי שהתגלה כי קרוב הדבר למקח טעות [פתחי חושן אונאה י,ה הערה י' וכן "כתר-מחקרים בכלכלה ומשפט עפ"י ההלכה" ח"ד עמ' 204]

ענין זה של קושי שלא ידוע מראש דומה לנפסק ב"ערוך השולחן" [חוימ שלג, כז] לגבי אדם שקיבל בגד לארוג ואחר כך התברר על פי בקיאים שהמטוה קשה שחייבים להוסיף בשכרו. לכן בעבודה שלא ידעו מראש מה בדיוק צריך לבצע והתגלה אחר כך קושי בלתי צפוי, שייך לטעון בה טענת אונאה. [הרב דב ליאור שו"ת דבר חברון סימן נו, נח]

כן הובא להלכה "בפתחי חושן" [שכירות פ"ח הע' ב'] שאם מסר עבודה לקבלן ואחר כך התגלה בעבודה קושי בלתי צפוי, זכותו של הקבלן לתבוע תוספת לשכרו, כי אם נולדה אחר כך סיבה שהקבלן לא היה יכול להעלות על דעתו וכל שכן כשהיה לבעל הבית להודיע לו ולא הודיעו, שיכול הקבלן לדרוש תוספת לשכרו. לפי זה יכול קבלן העפר לדרוש תוספת על הקושי הבלתי צפוי שהתגלה במהלך העבודה.

סיכום

באשר למחלוקת בין הצדדים לגבי מקדמי הביטחון של התשלום, הרי שכל צד הבין את הסיכום הסופי בהתאם לעמדתו הוא, ולכן לא ניתן לחייב את הנתבע לשלם לתובע יותר מ- 28,000 ₪ על בסיס זה, מפני שהוא מעולם לא התחייב לכך.

אולם, אין משמעות מעשית לעובדה זו, מכיון שהימצאות קורת הבטון בשטח וההשלכות לגבי ביצוע העבודה, חורגות בעליל ממתחם האפשרויות הסביר והרגיל, כפי שעולה מהבירור העובדתי שערך בית הדין מול אישי מקצוע בתחום. לכן העבודה שנדרש התובע לבצע בגין מציאות מיוחדת זו, ואשר אותה אכן ביצע בפועל, שונה באופן מהותי מהעבודה אותה קיבל על עצמו מתחילה. לכן מוצדקת דרישתו של התובע לתוספת עקב הקושי הבלתי צפוי בו נתקל במהלך העבודה.

יצוין, כי גם פירוט הגולמי של העלות הממשית של עבודות התובע, כפי שהוגש לבית הדין, מלמד על עלות כמעט כפולה מהסכום שהתובע עצמו חישב כתשלום ראוי עבור עבודה קשה. עובדה זו גם מסייעת למסקנה כי אין מדובר כאן בעבודה רגילה, ואף לא בקוטב הקושי הסביר, בתחום. לאור זאת, זכאי התובע לעלות הממשית של עבודתו.

הכרעת הדין

לאור כל האמור, מכריע בזאת בית הדין כדלקמן:

- א. הנתבע חייב לשלם לתובע את הסכום הממשי התואם לעבודה שבוצעה בפועל.
 - ב. הסכום אותו תבע התובע (35,000 ₪) מייצג את רוב ההוצאות שהוציא התובע עצמו על העבודה, ללא רווחים (40,000 ₪).
- לפיכך, על הנתבע לשלם לתובע סך של 35,000 ₪ תוך עשרים ואחד יום מיום מתן פסק דין זה.

ובאנו על החתום במתא איתמר:

הרב עמיחי כנרתי	הרב נתן חי	הרב רועי הכהן זק
דיין	אב"ד	דיין